

नेपालको सहकारी अभियान: भिजन २०३०

चित्रा कुमारी थाम्सुहाङ्ग सुब्बा

महाप्रबन्धक

दिगो एवं मर्यादित सहकारी अभियानको नेतृत्वदायी महासंघ

NCF NATIONAL COOPERATIVE FEDERATION OF NEPAL LTD.
राष्ट्रिय सहकारी महासंघ लि. नेपाल

प्रस्तुतिका विषयहरू

- सहकारी अभियानको विकासक्रम
- वर्तमान अवस्था विश्लेषण
- भिजन, २०३० किन ?
- अभियानको भिजन, २०३०
- लक्ष्य तथा रणनीतिहरू
- गन्तव्य, २०३०
- परिमाणात्मक लक्ष्य

सहकारी अभियानको विकासक्रम: कोशेढुंगा

सहकारी अभियानको

२०६८-७८

प्रथम राष्ट्रिय सहकारी महासम्मेलन सम्पन्न

संविधानद्वारा अर्थतन्त्रको एक खम्बाको रूपमा स्वीकार

सहकारी ऐन, २०७४ जारी

सहकारी नियमावली, २०७५ जारी

स्वेच्छिक राष्ट्रिय समीक्षा प्रतिवेदनमा सहकारीका असल अभ्यासहरु समाविष्ट

२०७९

अर्थतन्त्र संकुचनसंगै सहकारी संघ/संस्थाहरु प्रभावित,

सहकारी अभियानको वर्तमान अवस्था विश्लेषण

- ✓ सदस्य सख्या र कारोबार वृद्धि,
- ✓ संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिमा सचेत
- ✓ नीति, विधि र योजना अनुरूप संचालन गर्ने प्रवृत्तिको क्रमिक विकास,
- ✓ उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरणतर्फ उन्मुख,
- ✓ सामाजिक उत्तरदायित्व वहन,
- ✓ प्रविधिको अवलम्बनतर्फ अग्रसर
- ✓ नविनतम व्यवसायहरूको शुरूवात
- ✓ वित्तीय कारोबारमा केन्द्रित,
- ✓ शहरकेन्द्रित
- ✓ अर्थतन्त्रको संकुचनले तरलता व्यवस्थापनमा कठिनाई

- २५ वटा सहकारी दुग्ध प्रशोधन उद्योग,
- ३१ वटासहकारी चिया प्रशोधन उद्योग ,
- कष्टम हायरिंग सेण्टरसहित नमुना सहकारी खेती,
- ३५ सहकारी हाट बजार, ६५४ संस्थाबाट कृषि सामग्री विक्रीवितरण, ११५ संस्थाबाट दुध चिस्यान केन्द्र संचालन, ७२० संस्थाबाट पशुपालन, ४५० संस्थाबाट पशु सुरक्षा कोष संचालन, ११८ संस्थाबाट माछापालन र ४८ वटा संस्थाबाट कोल्डस्टोरेज

सवल पक्ष, अवसर, कमजोरी र चुनौती

- ✓ अर्थतन्त्रको एक खम्बा,
- ✓ योजना तथा दलहरुको प्राथमिकता,
- ✓ व्यापक सञ्जालीकरण
- ✓ महिलाहरुको उत्साहप्रद संलग्नता,
- ✓ विपद्मा सहकारीको भूमिका स्थापित
- ✓ कृषि तथा पशुपालन फार्म, यान्त्रिकरण संचालनको शुरुवात

- ✓ सदस्यको कमजोर सहभागिता
- ✓ सुदृढ सञ्चालीकरण र संघहरुमा व्यवसायिकताको अभाव
- ✓ गन्तव्यमा अस्पष्टता (व्यवसायिक नेतृत्व)
- ✓ अस्वस्थ प्रतिस्पर्धाले वितीय जोखिममा वृद्धि,
- ✓ प्रविधिमा न्यून पहुच र कमजोर प्रतिस्पर्धा
- ✓ दक्ष जनशक्तिको अभाव, युवा आकर्षणमा कमी

- ✓ तीनै तहमा सहकारी कानून निर्माण
- ✓ सरोकारवाला निकायहरुको चासोमा वृद्धि
- ✓ तल्लो तह र तप्काका लागि सहज पहुच,
- ✓ पूजी वृद्धिले उत्पादन, र सेवा क्षेत्रमा लगानी गर्ने सम्भावना,
- ✓ मूल्य तथा आपूर्ति श्रृंखलाको विकास गरी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रमा योगदानको सम्भावना

- ✓ अर्थतन्त्रमा संकुचनको प्रभाव
- ✓ बोझिलो संरचना,
- ✓ अवधारणागत मतभिन्नता,
- ✓ ऐन, नियमको कार्यान्वयनमा उदासिनता
- ✓ अध्ययन अनुसन्धान तथा विश्वसनिय तथ्यांकको अभाव
- ✓ नियमन तथा सुपरिवेक्षणको प्रभावकारितामा कमी,

सहकारी अभियानको भिजन २०३० किन ?

- ✓ संकटको सामना,
- ✓ सम्भावनाको खोजी,
- ✓ विशिष्ट उपलब्धीहरूको संरक्षण,
- ✓ स्वायत्तता र स्वतन्त्रताको रक्षा,
- ✓ स्वनियमन र सुशासन कायम,
- ✓ भविष्यको परिदृश्य
- ✓ दिगो र मर्यादित अभियान,

सहकारी अभियान भिजन, २०३०

✓ परिकल्पना

समृद्ध सहकारी, सन्तुष्ट सदस्य

Prosperous Cooperatives,
Satisfied Members

लक्ष्य तथा रणनीतिहरू

सहकारी पहिचान

क्र.स.	रणनीति	कार्यनीति	मुख्य क्रियाकलाप
१.	मूल्य र सिद्धान्तको पूर्ण पालना	अनिवार्य सदस्य शिक्षा सदस्यको निर्वाचित हुने अधिकार सुनिश्चितता	वित्तीय साक्षरता स्वच्छ निर्वाचन प्रणाली संघ महासंघबाट अनिवार्य निर्वाचन पर्यवेक्षण
२.	सहकारी संस्कृतिको अभ्यास	संस्थागत संस्कार मार्गदर्शनको अनिवार्य पालना	व्यक्तिगत व्यवहार, संस्थागत व्यवहार, कार्यक्रम संस्कार र बैठक संस्कार
३.	विपद्मा सहकार्य	सहकारी संघ/संस्था तथा सरोकारवाला निकायबीच सहकार्य	महामारी तथा प्राकृतिक विपत्तिमा सदस्य तथा समुदायलाई सहयोग, व्यवसाय निरन्तरता योजना
४	अध्ययन अनुसन्धान	सरकार र अभियानबाट अध्ययन अनुसन्धानमा व्यापकता	विस्तृत तथ्यांक, वित्तीय पहुच, गरिवी न्यूनीकरण, उद्यमशिलता विकास, जिडीपी, दिगो विकास लक्ष्य तथा समसामयिक मुद्दा

लक्ष्य तथा रणनीतिहरू

स्वनियमन र सुशासन

क्र.स.	रणनीति	कार्यनीति	मुख्य क्रियाकलाप
१.	कानूनको परिपालना	ऐन नियम अनुरूप विनियम तथा कार्यविधिहरू तर्जुमा एवं पूर्ण कार्यान्वयन	नियामक निकायमा अनिवार्य रिपोर्टिंग, प्रत्येक संस्थामा कार्यान्वयन अधिकारी तोक्ने व्यवस्था
		ऐन नियमका प्रावधानहरूको कार्यान्वयनमा ऐक्यवद्धता	कर्जा असुली न्यायधीकरणको गठन, कर्जा सूचना केन्द्र लगायतको स्थापना,
२.	जिम्मेवारी तथा जवाफदेहिताको प्रत्याभूति	निर्वाचित भएको ६ महिनाभित्र रणनीतिक मार्गचित्र सार्वजनिक	वार्षिक स्वमूल्यांकन, आवधिक प्रगति समीक्षा
३.	सुदृढ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली	शक्ति सन्तुलन र पृथक्करणको सिद्धान्तको पूर्ण पालना,	संस्थागत खुलासा, अनिवार्य आन्तरिक लेखा परिक्षण, सुझावको कार्यान्वयन
४	कार्यप्रणालीमा एकरूपता	सेवा प्रवाह, संचालन ढाचा, प्रविधिको प्रयोग तथा ब्राण्डिंग	समिति सख्या, सिइओको यूनतम योग्यता, वार्षिक प्रतिवेदनको ढाचामा एकरूपता

लक्ष्य तथा रणनीतिहरू

सुदृढ सञ्जाल

क्र.स.	रणनीति	कार्यनीति	मुख्य क्रियाकलाप
१.	छरितो तहगत संरचना व्यवस्था	संघीय संरचना अनुरूप तहगत व्यवस्था	माथिल्लो संघमा अनिवार्य आवद्धता, ५० करोड भन्दा माथिका विषयगत केन्द्रिय संघ र १ अर्ब भन्दा माथिका महासंघमा अनिवार्य आवद्धता
२.	अनिवार्य रिपोर्टिंग प्रणालीको व्यवस्था	अभियानबाट व्यवस्थान सूचना प्रणाली संचालन	सहकारीको एकीकृत तथ्यांक सार्वजनिक सुपरिवेक्षण, जोखिम विश्लेषण तथा न्यूनीकरण
३.	सहकारी प्रवर्द्धन कोषको परिचालन	महासंघमा जम्मा भई परिचालन हुने व्यवस्था	उत्पादन, प्रशोधन र सेवाका कार्यहरूका साथै क्षमता अभिवृद्धिमा उपयोग
४.	तरलता कोषको व्यवस्थापन	वचत रकमको २ प्रतिशत कोषमा योगदान हुने व्यवस्था	सहकारी संघ/संस्थाद्वारा अनिवार्य सहकारी बैंकमार्फत कारोवार स्थिरिकरण कोषको प्रभावकारी परिचालन अभियानबाटै संघ/संस्थाको तरलता व्यवस्थापन

लक्ष्य तथा रणनीतिहरू

प्रविधिमा पहुच

क्र.स.	रणनीति	कार्यनीति	मुख्य क्रियाकलाप
१.	पूर्वाधारको विकास	प्रविधिमैत्री रणनीति तथा योजना	सदस्यहरूका लागि डिजिटल साक्षरता
२.	सफ्टवेयर प्रणालीमा एकरूपता	सहकारी सफ्टवेयरको न्यूनतम मापदण्ड निर्धारण	प्रमाणिकृत सफ्टवेयरको प्रयोग
३.	वस्तु तथा सेवा प्रवाहमा नविनता	शाखारहित, कागजरहित र नगदरहित कारोबार	अनलाइन सदस्यता, वचत तथा ऋण लगानी, कृतिम वौधिकताको प्रयोग, इकर्समार्फत वस्तु विक्रीवितरण
४.	सुरक्षाको प्रत्याभूति	साइबर सेक्युरिटीमार्फत प्रविधिको जोखिम न्यूनीकरण	वार्षिक आईटि अडिटको व्यवस्था

लक्ष्य तथा रणनीतिहरू

वर्गीकरण तथा एकीकरण

क्र.स.	रणनीति	कार्यनीति	मुख्य क्रियालाप
१.	वर्गीकरण	कारोवारका आधारमा वर्गीकरण	१ अर्बभन्दामाथि, १ अर्बसम्म, ५० करोडसम्म र २५ करोडसम्म क, ख, ग र घ वर्गमा वर्गीकरण
२.	वर्गीकरणका आधारमा जोखिम विश्लेषण	स्वनियमन र सुशासन परिक्षण, अनिवार्य निरिक्षण तथा सुपरिवेक्षण	जोखिमका आधारमा स्थलगत तथा गैह स्थलगत सुपरिवेक्षण निरन्तर फ्लोअप तथा जोखिम न्यूनीकरण
३.	एकीकरण	एकीकृत संस्थाहरूलाई निश्चित समयका लागि व्यवसाय कर छुट	एकीकरणका लागि संघ महासंघको सहजीकरण
४.	स्तरीकरण	महासंघबाट स्तरीकरणको प्रमाणिकरण	विषयगत केन्द्रिय संघ एवं सहकारी बैंकका स्तरीकरण कार्यक्रम

लक्ष्य तथा रणनीतिहरू

अनुकूल वातावरण

क्र.स.	रणनीति	कार्यनीति	मुख्य क्रियाकलाप
१.	ऐन नियमको संशोधनमा पहलकदमी	अभियान र सरोकारवाला निकायविच नीति सम्वादबाट साभ्मा दृष्टिकोण तय	सरकार र अभियानको संयुक्त: कार्यदल गठन प्रभावकारी नियमनका लागि एसटि आईको गठन
२.	अन्तर्सम्बन्धित ऐनहरूको संशोधनमा पहलकदमी	अभियान र सरोकारवाला निकायविच नीति सम्वादबाट साभ्मा दृष्टिकोण तय	उत्पादन, प्रशोधन र वजारीकरणमा प्रोत्साहन पूर्वाधार निर्माण, प्राविधिक शीप, सहुलियतपूर्ण कर्जा, भन्सार छुट
३.	बचत तथा ऋण ऐन जारी राष्ट्रिय सहकारी बैंकलाई पूर्ण बैंकिग कारोवारको स्वीकृति	अभियान र सरोकारवाला निकायविच नीति सम्वादबाट साभ्मा दृष्टिकोण तय	वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण सहकारी बैंकको कारोवारको दायरामा वृद्धि
४.	सरोकारवाला निकायविच सुदृढ सम्बन्ध	साभ्मा गन्तव्य पहिचान गरी साभ्मेदारिता	क्षमता विकास, जोखिम न्यूनीकरण तथा दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयनमा साभ्मेदारिता

सहकारी विभागमा निजीक्षेत्रसंगको सहकार्य

लक्ष्य तथा रणनीतिहरू

क्र.स.	रणनीति	कार्यनीति	मुख्य क्रियाकलाप
१.	औपचारिक शिक्षामा सहकारी	सहकारी विषयमा स्नातक तथा स्नातकोत्तर गरेकोलाई नियुक्तिका लागि प्राथमिकता	सहकारीका नीति तथा कार्यविधि परिमार्जन
२.	व्यवसायिक तथा प्राविधिक दक्ष जनशक्तिको उत्पादन	संघ/महासंघबाट विभिन्न तालिम तथा कोचिंगका पाठ्यक्रम तयार, प्रमाणीकरण तथा संचालन	अभियानमार्फत सहकारी शिक्षा तथा तालिम केन्द्र संचालन
३.	नेतृत्व रूपान्तरण	दलगत नभई दृष्टिकोणका आधारमा छनौट, कम्तीमा एक जना युवाको अनिवार्य प्रतिनिधित्वको व्यवस्था निरन्तर सिकाई एवं परिवर्तनलाई आत्मसात	निर्वाचनमा उम्मेदवारबाट दृष्टिकोण प्रस्तुतिमा अनिवार्यता निर्वाचित भएको ३ महिना भित्र अनिवार्य अभिमुखीकरण
४.	दक्ष जनशक्ति व्यवस्थापन तथा स्थायित्व	नियुक्तिदेखि अवकाससम्मको योजना (RtoR)	नतिजामुखी कार्यसम्पादनका आधारमा प्रोत्साहनको व्यवस्था अनिवार्य प्रविधियुक्त सेवा प्रवेश तथा सेवाकालिन तालिम

भिजन, २०३० को गन्तव्य

१

सहकारीको विशिष्ट पहिचान
स्थापित

२

सदस्यकेन्द्रित स्वनियमन र
सुसासनको अभ्यासमार्फत वस्तु तथा
सेवा प्रवाह

३

सुदृढ सहकारी सञ्जाल

४

सहकारीमा अनिवार्य विद्युतीय
वित्तीय सेवा तथा इकमर्स
व्यवसाय

५

एकीकरणमार्फत सख्यामा संकुचन
(१० हजार सहकारी)

६

अनुकूल कानून, १ हजार भन्दा बढी
सहकारी उद्योग संचालन

७

२ हजारभन्दा बढी दक्ष जनशक्ति उत्पादन,
व्यवसायिक कार्यकुशलता न्यूनतम शर्त

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.१.	सहकारी संस्थाको संख्या		३०८७९	२०,०००	१०,००० (आधा साकोस)
५.२.	संघहरूको संख्या		३५७	१०५	९१
५.३.	सहकारीमा आवद्ध सदस्य संख्या		७३ लाख	७० लाख	१ करोड
५.४.	संचालक समितिको संख्या		३०८७९०	३२१६८०	१६१४५६
५.५.	नीति निर्माणमा महिलाको सहभागिता		४० प्रतिशत	४५ प्रतिशत	५० प्रतिशत

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.६.	प्रमुख कार्यकारी अधिकृतमा महिला		-	२५ प्रतिशत	३३ प्रतिशत
५.७.	शेयर पूँजी		९४ अर्ब	१५० अर्ब	२२० अर्ब
५.८.	बचत		४७७ अर्ब	११२८ अर्ब	१७०० अर्ब
५.१०	लगानी		४२६ अर्ब	९६५ अर्ब	१४१५ अर्ब
५.११	सहकारी लघु उद्योग		४५० वटा	७०० वटा	१ हजार वटा
५.१२	सहकारी मझौला उद्योग		२० वटा	५० वटा	१०० वटा

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.१३	कोप मार्ट			१०० वटा	२५० वटा
५.१४	कोप आवास		१ वटा (मेची)	५ वटा	५० वटा
५.१५	कोप स्वास्थ्य क्लिनिक		१० वटा	५० वटा	१०० वटा
५.१६	कोप पेट्रोल पम्प, चार्जिंग स्टेशन		६ वटा	१० वटा	३० वटा
५.१७	कोप होमस्टे		५ वटा	५० वटा	१०० वटा
५.१८	कोप जेष्ठ नागरिक स्याहार केन्द्र		-	५ वटा	५० वटा

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.१७	ठूला सहकारी कृषि फर्म		२ वटा	७	१५
५.१८	साना सामूहिक कृषि फर्म		१० वटा	५०	१००
५.१९	विशिष्टीकृत सहकारी संघ (जलविद्युत, कलेज, आवास, अस्पताल, उपभोक्ता)		७ वटा	१५ वटा	२५ वटा
५.२०	कोप स्कूल		१० वटा	५० वटा	१०० वटा
५.२१	दिगो विकास लक्ष्यको सूचकहरूमा मापनयोग्य योगदान		१ वटा	५० प्रतिशत	७५ प्रतिशत

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.२२	वित्तीय क्षेत्रमा योगदान		१३ प्रतिशत	२२ प्रतिशत	३३ प्रतिशत
५.२३	कूल गार्हस्थ उत्पादनमा योगदान		५ प्रतिशत	८ प्रतिशत	१५ प्रतिशत

धन्यवाद सहित सहकारी अभिवादन !

CHITRA Kumari Thamsuhang Subba

General Manager

National Cooperative Federation of Nepal

Cell # 9841-280290

ncfcoop@gmail.com, chitrasubba@yahoo.com